
- Romeinse tijd
- (Vroege) Middeleeuwen
VERLEDEN BELEEFD
- WO II en Wederopbouw
- Strategische ligging
'ONS NIJMEGEN'
- Ambitie, doel en uitgangspunten.
STAD VAN IEDEREEN'
Hoe en waarmee we die willen bereiken. Subsidiehuis
ESSENTIES
I
II
BETEKENISVOL BELEVEN
Maakt het verhaal van de stad toegankelijk voor alle bezoekers en inwoners van de stad.
INNOVATIEVE SAMENWERKING
Uitgangspunt is samenwerking tussen erfgoedorganisaties, met elkaar maar ook met partijen buiten het erfgoedveld. Eén van de instrumenten hiervoor is subsidie.
III
Waalsprong
AAN JAN v. HOOF
ZIJN MEDESTANDERS
ERFGOED IS SECTOR- EN PORTEFEUILLE-OVERSTIJGEND
Voortbouwen op de
ERFGOEDSTRATEGIE
illustrator Yoko heitigers

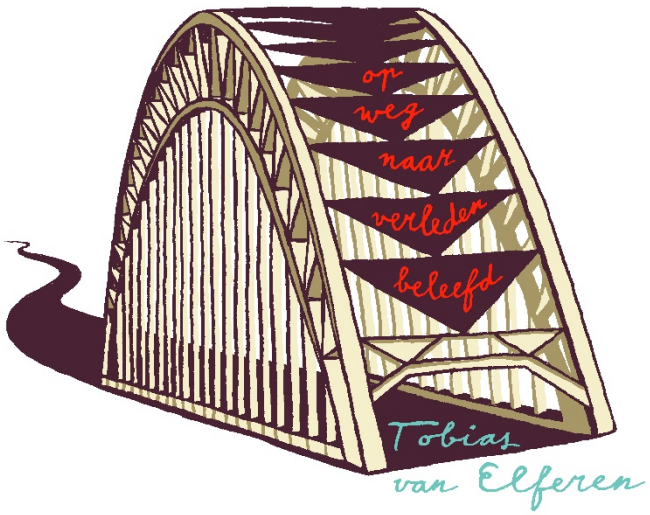
Nijmegen zet in op het innovatieve karakter van erfgoed

We sluiten Verleden Verbeeld af en we gaan starten met Verleden Beleefd. In dit stuk presenteren we de het nieuwe beleid. U gaat lezen over betekenisvol beleven en innovatieve samenwerkingen. Het vertellen van het gelaagde verhaal van Nijmegen, met haar monumenten, archeologische vindplaatsen en bijzondere collecties is daarmee bij uitstek een sector-overstijgende bezigheid.

Verleden Beleefd is het kader voor het publieksbereikbeleid van de gemeente Nijmegen. Het kader om de samenwerking in andere domeinen te zoeken, crossovers te realiseren tussen erfgoed en kunst, theater, moderne technieken, inclusie en wie weet wat nog meer. Het doel van deze nieuwe en innovatieve samenwerkingen is dat we de verhalen van de stad, van de monumenten, van de collecties, de verhalen van het verleden en van de mensen die deze stad hebben gemaakt tot wat zij is op verschillende manieren vertellen. Daarmee bereiken we een brede doelgroep van bewoners die zich daardoor thuis voelen in de stad waarin zij wonen. En we bereiken de bezoekers die de stad beter leren kennen.

De partijen in de stad gaan dit gezamenlijk uit voeren. De gemeente ondersteunt en faciliteert het Nijmeegse erfgoedveld hierbij. Daarom is dit beleid ook tot stand gekomen in samenwerking met het erfgoedveld onder andere tijdens de inspiratiesessies. Tijdens deze sessies hebben we elkaar niet alleen beter leren kennen, maar kwamen we er ook achter dat we vele de passie voor het erfgoed in de stad met elkaar delen.

Wij bedanken iedereen die heeft bijgedragen aan dit plan. Alle deelnemers van de inspiratiesessies, de erfgoedaanjagers, de sprekers, de makers en de illustratoren die hebben bijgedragen aan de inspiratiesessies en daarmee aan dit beleidsplan.

Inhoudsopgave

Nijmegen zet in op het innovatieve karakter van erfgoed **2**
Inhoudsopgave **3**
Inleiding **4**
Wat er aan Verleden Beleefd vooraf ging **6**
Kader en uitvoeringsprogramma Verleden Verbeeld 2019-2022 6
Erfgoedstrategie Nijmegen 2020 6
Verdrag van Faro 7
Groei. Cultuurvisie 2020 7
Citymarketing strategie en vrijetijdseconomie 7
Visie Verleden Beleefd **9**
Essenties Verleden Beleefd 10
Erfgoed-basisinfrastructuur 12
Visualisatievisie: visualisaties in de openbare ruimte 12
Educatie 13
Immaterieel erfgoed 13
Uitvoeringsagenda 2024 - 2025 **15**
Opzetten Erfgoedsubsidiehuis per 1 januari 2024 15
Visualisaties in de openbare ruimte in de actualisatie Omgevingsvisie 2024 16
Educatienetwerk 17
Adopteer een (archeologisch) monument, pilot 2024-2025 17
Immaterieel erfgoed inventarisatie 17
We blijven elkaar inspireren 18

Inleiding

We zijn de oudste stad van Nederland, met een rijke historie en eigen karakter. We benutten dit unieke erfgoed om de aantrekkelijkheid van onze stad voor (nieuwe) bewoners, bedrijven en bezoekers te vergroten en hen nog sterker te verbinden aan de stad. Deze ambitie uit onze begroting is ook de basis van ons publieksbereikbeleid. Aan deze ambitie zijn twee doelen gekoppeld: we zorgen voor bescherming en instandhouding van ons erfgoed én we maken het verleden zichtbaar en beleefbaar.

Dit tweede doel slaat geheel op dit beleid. Sinds het groots gevierde lustrum in 2005 (2000 jaar Nijmegen) staat het erfgoed van Nijmegen stevig op de kaart. In 2011 wordt het Masterplan Verleden Verbeeld vastgesteld en in de daaropvolgende jaren kwamen er vervolgens uitvoeringsprogramma's. Het Masterplan moest tot 2014 zijn doel dienen. Het laatste uitvoeringsprogramma 2019-2022 bevatte naast een uitvoeringsprogramma ook een vernieuwd kader. Veel projecten uit het Masterplan waren gerealiseerd en uit evaluaties volgde een wens om de koers wat te wijzigen en andere keuzes te kunnen maken.
Verleden Verbeeld 2019-2022 werd in 2023 nog met een jaar verlengd, zodat we 2023 konden gebruiken om wederom een heel nieuw beleidskader te ontwikkelen.

Coalitieprogramma 'Ons Nijmegen. Stad van iedereen' 2022-2026

Het coalitieprogramma 2022-2026 'Ons Nijmegen. Stad van iedereen' staat stil bij het belang van erfgoed voor de stad. Erfgoed is belangrijk voor de aantrekkingskracht van Nijmegen, zowel voor bewoners als voor bezoekers.

Een van de opdrachten die voort vloeit uit het programma is: *"een nieuwe subsidieregeling vergelijkbaar met de subsidieregelingen die we kennen voor cultuur, naast een goede basisinfrastructuur, programmasubsidies en projectsubsidies. Dit doen we om ons erfgoedveld te versterken. Een subsidieregeling voor volkscultuur* [immaterieel erfgoed] *maakt hier deel van uit."*
Daarnaast willen we het verhaal van Nijmegen duidelijker en beter beleefbaar maken in de openbare ruimte: *"Ook maken we een visie voor visualisatie van erfgoed in de openbare ruimte."*

Het is dé aanleiding om het kader voor het programma Verleden Verbeeld te actualiseren. De doorontwikkeling van Verleden Verbeeld gaat over betekenisvol en participatief beleven en innovatieve samenwerkingen.

Inspiratiesessies 'Op weg naar Verleden Beleefd'

Om de essentie van wat betekenisvol en participatief beleven en innovatieve samenwerkingen te vatten en hoe deze moeten worden uitgewerkt, hebben we in mei en juni drie Inspiratiessessies georganiseerd. Samen met bewoners, erfgoedvrijwilligers en erfgoedorganisaties uit Nijmegen hebben we drie thema's verkend.

Tijdens de sessie met het thema 'Kathedraaldenken' ging het met name over de manier waarop we samenwerken en samen bouwen aan een toekomst waarin de stad ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk en interessant is. Er is niet één verhaal over Nijmegen, er zijn er honderden. Honderden grote en kleine verhalen die elkaar aanvullen, tegenspreken en verdieping bieden.
De tweede sessie ging over de visualisatievisie en over de vraag wanneer visualisaties geslaagd zijn. Moeten verhalen een plek in de openbare ruimte krijgen of mogen die ook een meer tijdelijk karakter krijgen? Er werd duidelijk belang gehecht aan het betrekken van bewoners en belanghebbenden bij het ontwikkelen van de visualisaties.
Tenslotte agendeerden we bij de derde sessie immaterieel erfgoed. Immaterieel erfgoed leeft en het is de vraag in welke mate de overheid daar een rol heeft. Wel was duidelijk dat immaterieel erfgoed het met name

van sector-overstijgende samenwerking moet hebben. Alle portefeuilles in het college hebben een relatie met immaterieel erfgoed. Maar de kracht is dus ook dat alle bewoners wel een relatie hebben met iets van immaterieel erfgoed. Het is dé plek voor de democratisering van het erfgoed.
Dit is maar een korte samenvatting. Er is een prachtig verslag beschikbaar. Alle onderwerpen komen in deze visie verder aan bod.

Wat Verleden Beleefd is

Verleden Beleefd gaat over publieksbereik, het verhaal van de stad. We vertellen de historische verhalen en de verhalen van plekken, bijvoorbeeld door middel van het uitwerken en delen van archeologische opgravingsresultaten en (bouw)historische onderzoeken. Deze verhalen maken we zichtbaar en beleefbaar aan de bewoners en de bezoekers van de stad.
Verleden Beleefd is ook een visie op visualisatie en op immaterieel erfgoed. Tenslotte stelt het beleid ook de kaders voor de subsidieregeling in het Erfgoedsubsidiehuis.

Zowel het zichtbare erfgoed, bijvoorbeeld de monumenten, als het onzichtbare erfgoed krijgen betekenis door de verhalen die er aan gekoppeld kunnen worden. Die betekenis verandert door de jaren heen, net als dat accenten in het verhaal verschuiven. Erfgoed is van iedereen, en iedereen mag (zijn/haar/hen eigen) betekenis aan het erfgoed geven. Dat kan je alleen doen als je de verhalen van de stad kent en je je ermee verbindt.

Verleden Beleefd gaat ook over educatie: we willen een educatienetwerk inrichten en faciliteren in het aanbieden van een compleet en goed lesprogramma over Nijmegen, zodat elke leerling die van de basisschool komt, bekend is met het verhaal van Nijmegen.

Wat er buiten Verleden Beleefd valt

We vinden communiceren over wat we doen heel erg belangrijk. We blijven nieuwe projecten bijvoorbeeld over verduurzamen van monumenten zo breed mogelijk onder de aandacht brengen. Verleden Beleefd is echter geen communicatieplan voor het communiceren over gemeentelijke projecten.

Verleden Beleefd heeft daarnaast raakvlakken met onder andere cultuur, vrijetijdseconomie en toerisme, citymarketing en herdenken. Verleden Beleefd formuleert de visie op hoe we met partijen en ontwikkelingen om willen gaan. In die zin zal Verleden Beleefd beleid voor vrijetijdseconomie, toerisme, kunst in de openbare ruimte en herdenken wel beïnvloeden, maar het blijven zelfstandige beleidsterreinen met een uitwerking in eigen beleid.

Bijvoorbeeld de kaders voor participatief herdenken en het vieren van de vrijheid krijgt een plek in het Regioprogramma. Het Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie zal activiteiten met betrekking tot dat onderwerp bundelen. En in het Masterplan Limes zullen de kaders staan voor de activiteiten met betrekking tot de Romeinse Limes.

Wat er aan Verleden Beleefd vooraf ging

In dit hoofdstuk schetsen we de belangrijkste beleidsplannen op basis waarvan we werkten aan het publieksbereik van de gemeente Nijmegen. We bouwen immers voort op het beleid wat we al hebben. Het maken van nieuw beleid is niet het invullen van een leeg blad papier, tabula rasa bestaat niet. Er is altijd iets en dat iets is voor publieksbereik in Nijmegen voornamelijk Verleden Verbeeld en de Erfgoedstrategie Nijmegen 2020.
Met het vaststellen van Verleden Beleefd komt het kader Verleden Verbeeld te vervallen. We houden in Verleden Verbeeld dezelfde uitgangspunten aan: onze collecties zijn het basismateriaal en we gaan uit van de kernidentiteiten: Romeinse tijd, Middeleeuwen, Strategische ligging en Tweede Wereldoorlog & Wederopbouw.

Kader en uitvoeringsprogramma Verleden Verbeeld 2019-2022

In 2019 stelden we dit geactualiseerde kader vast, waarmee het Masterplan Verleden Verbeeld uit 2011 kwam te vervallen. In het nieuwe kader hadden we als ambitie om erfgoed in te zetten voor:

1. een kwalitatief goede leefomgeving [ruimtelijk]
2. het vergroten van de aantrekkingskracht van de stad voor nieuwe bewoners, bedrijven en bezoekers om de economische veerkracht van de stad te versterken [economisch],
3. versterking van de binding van bewoners met de stad door verdieping van de ‘Nijmeegse identiteit’ [sociaal]

We kozen hierbij voor de verhalen van de Romeinse tijd, de Middeleeuwen en WO2.

Erfgoedstrategie Nijmegen 2020

Verleden Beleefd is de uitwerking van de pijler publieksbereik van de Erfgoedstrategie. De Erfgoedstrategie word niet vervangen of veranderd door het vaststellen van Verleden Beleefd.

De Erfgoedstrategie beschrijft het erfgoedecosysteem: de kern is de bescherming en instandhouding van het aanwezige erfgoed en de bestaande collecties. Daar waar ontwikkelingen plaats vinden moet een duurzame ruimtelijke inpassing van erfgoed plaatsvinden. Daarnaast benoemt de Erfgoedstrategie een Erfgoed-basisinfrastructuur van instellingen die de Nijmeegse cultuurhistorie op basis van kennis en een cultuurhistorische collectie toegankelijk voor publiek maken. Deze Erfgoed-basisinfrastructuur werken we verder uit in Verleden Verbeeld en de erfgoedsubsidieregeling.

De instellingen uit de basis infrastructuur werken samen met de maatschappelijke humuslaag die bestaat uit een grote diversiteit aan mensen, verenigingen en organisaties die erfgoed direct verbinden met de lokale samenleving: door het vertellen van verhalen, de organisatie van activiteiten en evenementen, door het bieden van platform voor kennisuitwisseling, door ambassadeurschap, belangenbehartiging, etc.

De opgave ‘Krachtiger publieksbereik door professionalisering, regie en samenwerking’ werken we uit in dit beleidskader. We houden vast aan de vier accenten voor in het zichtbaar en publiekstoegankelijk maken:

- romeinse tijd,
- middeleeuwen
- Tweede Wereldoorlog & wederopbouw, én
- de strategische ligging aan de Waal

Erfgoedaanjagers en hun advies

Op basis van de Erfgoedstrategie namen we twee erfgoedaanjagers aan. De aanjagers kregen een vrije opdracht, met een stuurgroep ter begeleiding. De aanjagers begonnen met het organiseren van festival Ongekend, een programma met bijzondere samenwerkingen en cross-overs. Voor dit programma haalden zij een provinciale subsidie van €100.000 binnen.

Door de organisatie van dit festival en alles wat er om heen gebeurde, hebben de aanjagers heel goed de vingers op de zere plekken weten te leggen en kunnen aantonen waar het erfgoedveld goed in is, waar het niet goed in is en ook waar het veld ondersteuning kan gebruiken.

Uit de evaluatie komen adviezen naar voren, die wij grotendeels meenemen in dit beleidsplan.

Verdrag van Faro

Het Verdrag van Faro (titel: De Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving) is een Europees kaderverdrag (zonder juridische verplichtingen) waarbij niet het cultureel erfgoed zelf, maar de mens en de samenleving in hun relatie met erfgoed centraal staan. Het verdrag werd in 2005 door de Raad van Europa ondertekend, terwijl Nederland pas dit jaar tekende.
Het verdrag van Faro benadrukt een ander perspectief op erfgoed. Namelijk dat erfgoed ook een hoge maatschappelijke waarde heeft. Het verdrag spoort overheden aan om samen te werken met bevlogen burgers. Erfgoed is van iedereen en daarmee verdwijnt ook de scheidslijn tussen experts en overheden aan de ene kant en betrokken burgers aan de andere kant.
De uitgangspunten van het Verdrag van Faro zijn van belang voor het publieksbereik. Door bewoners te betrekken bij het aanwezige erfgoed, voegen we hun persoonlijke verhalen toe aan het erfgoed en daardoor krijgt cultureel erfgoed extra waarde. Per project zal de mate van participatie verschillen.

Groei. Cultuurvisie 2020

Cultuur draagt bij aan het welzijn en de welvaart van de bewoners. Daarbij is erfgoed een voorbeeld van hoe cultuur een verbindende kracht in onze samenleving kan zijn. Kennis van het verleden geeft houvast voor de wereld van nu en handvatten voor de wereld van morgen. Erfgoed is, volgens ‘Groei.’, wat minder goed zichtbaar in Nijmegen en dat vraagt om een extra inspanning. De kansen willen we verzilveren, maar het beleid beperkt zich tot de verwevenheid tussen cultuur en erfgoed.
In Staat van Cultuur door bureau Blueyard werd aanbevolen om meer in te zetten op kwaliteit, innovatie, samenhang met erfgoed, financiering en strategische positionering. Het rapport doet een aanbeveling over het ontsluiten en ontwikkelen van erfgoed en over een erfgoedcoördinator (aanjager)die zich beweegt tussen erfgoedinitiatieven, culturele en erfgoedinstellingen.
Het cultuurbeleid concludeert: ‘We onderzoeken op welke manier cultuur en erfgoed elkaar kunnen versterken. We willen het verhaal van het Nijmeegse erfgoed beter vertellen aan bewoners en bezoekers en onderzoeken hoe dat het beste kan en wie onze partners daarbij zijn.’

Citymarketing strategie en vrijetijdseconomie

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat bezoekers vooral worden aangetrokken door een mix van historie, cultuur en/of de landschappelijke omgeving, waarbij de ontwikkelingen rondom de Waal en de verbinding tussen binnenstad en omliggend landschap de laatste jaren een bijzondere rol zijn gaan spelen. Het gaat over meer dan 2000 jaar geschiedenis die bepalend is voor de toekomst. Daarom blijft Oudste stad het uitgangspunt voor onze citymarketing. Met citymarketing zetten we met name onderscheidend aanbod in de etalage en de Oudste stad is een onderscheidende titel. De beleefbaarheid, zichtbaarheid maar vooral de storytelling blijven daarbij aandacht vragen. We zetten vooral in op innovatie.

We richten ons op de bezoekers van buiten de regio met de behoefte in Nijmegen of het Rijk van Nijmegen te overnachten:

- Internationale bezoekers met een interesse in een bezoek aan de stad in combinatie met de groene omgeving (Nederlanders, Duitsers, Belgen en Engelsen);
- Twintigers en dertigers met een interesse in festivals, evenementen en the good life;
- Actieve 55 -plussers met een interesse in cultuur(historie) en natuur.

Momenteel wordt er ook gewerkt aan de uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie. Er komen 30.000 bewoners bij tot 2040. Vanwege deze groei, moet ook het aanbod groeien. Erfgoed is een belangrijk onderdeel van het toeristische product.

Visie Verleden Beleefd

Nijmegen is trots op haar verleden. Dat dragen we uit door in de eerste plaats goed voor ons erfgoed te zorgen, bijvoorbeeld door eigenaren van erfgoed te ondersteunen. Maar we willen meer dan alleen het erfgoed behouden, we willen ook de verhalen die bij het erfgoed en de stad horen vertellen en verbeelden.

Bewoners en bezoekers van de stad gaan het erfgoed en de verhalen die daar bij horen beleven.
De ervaring, de verhalen en het beleven, geeft betekenis aan het erfgoed. Het is de bewoner die met trots vertelt over de gebeurtenissen in zijn wijk, de gebouwen die er staan en de verhalen die daar bij horen; het maakt dat hij / zij zich verbonden voelen met deze plek, met hún plek. Het is de bezoeker die nog eens terug komt naar de stad omdat deze nog niet is uitgekeken of juist zijn ogen had uitgekeken.

Nijmegen is ontstaan aan de oevers van de rivier. De gunstige, strategische ligging heeft door de eeuwen heen talloze bewoners aangetrokken. De Waal heeft de stad gemaakt en heeft nog altijd invloed op de stad.

Onze uitgangspunten voor Verleden Beleefd:

1. De verhaallijnen uit de Erfgoedstrategie
2. Onze erfgoedcollectie
3. Voor bewoners en bezoekers.
4. We spelen in op verschillende soorten bezoekers (snuffelen en verdieping)
5. We willen een mix van structurele verbeeldingen en incidentele activiteiten

Verhaallijnen uit de erfgoedstrategie

We focussen de verhalen voor bewoners en bezoekers op de verhaallijnen uit de erfgoedstrategie. Dat zijn:

a) Romeinse tijd,
b) de middeleeuwen,
c) de strategische ligging en
d) WO2 & Wederopbouw.

Collecties

Daarnaast blijven we uitgaan van de verschillende collecties die de stad rijk is: het Archief (Regionaal Archief Nijmegen), de archeologische vondsten in het eigen en het provinciale archeologiedepot, de collectie van het Valkhofmuseum / museum Kam en van de gemeente, archeologische vindplaatsen en de monumenten. Deze collecties zijn het bewijs, elk object heeft een verhaal en werpt een licht op of voegt iets toe aan het verhaal van Nijmegen.

Voor bewoners en bezoekers

We richten ons zowel op bewoners als op bezoekers van de stad. Bewoners ontlenen identiteit en trots aan het verleden van hun stad en bezoekers, van hun kant, ontdekken de verrassende veelzijdigheid van het Nijmeegse erfgoed.
Het betekenisvol beleven maakt het verhaal van de stad niet exclusief, maar juist toegankelijk voor alle bezoekers en bewoners van de stad. Dat is anders dan voor citymarketing en vrijetijdseconomie omdat vanuit dat beleid bepaalde doelgroepen worden opgezocht.

Mix van verbeeldingen

Structurele verbeeldingen, zoals kunstwerken en informatieborden zijn altijd aan de tand des tijds onderhevig, meningen veranderen (denk aan standbeelden) en inzichten vernieuwen.
We willen de juiste informatie op de juiste locatie. Daarom inventariseren we waar welke visualisatie op zijn plaats is. Bij (grote) gebiedsontwikkelingen moeten de kansen voor visualisaties in de openbare ruimte in

kaart worden gebracht. Bij nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte moet de erfgoed-expertise gezamenlijk worden afgewogen.
In het geval van een informatiebord, willen we dat alle borden in Nijmegen in dezelfde stijl worden uitgevoerd. Daarvoor hebben we Historische bakens ontworpen.

Evenementen trekken niet blijvend de aandacht, maar creëren wel momentum en extra middelen ten gunste van de kwaliteit van het totale programma. Evenementen hebben voor bezoekers de uitstraling van iets bijzonders; een tijdelijke focus op een bepaald onderwerp. Dit evenement wil je niet missen, daar moet je bij zijn!
Soms kan het gaan om een jaarlijks evenement waar bezoekers voor blijven terugkomen; zoals de 4-daagse of een geschiedenisfestival. Het kan ook om evenement gaan, dat is gekoppeld aan een tentoonstelling of een historische gebeurtenis in de stad.

Wij denken dat een mix met structurele verbeeldingen en incidentele activiteiten de beste manier is om de verhalen van de Nijmeegse geschiedenis beleefbaar te maken. Verschillende verhalen en steeds op verschillende en innovatieve manieren vertoond trekken een brede doelgroep aan. We willen mensen de kans geven aan de verhalen van Nijmegen te komen snuffelen, maar ook de verdieping te zoeken indien dat gewenst is.

Essenties Verleden Beleefd

1) Betekenisvol beleven

Met Verleden Beleefd zetten we het Nijmeegse erfgoed op boeiende, toegankelijke, vernieuwende en betekenisvolle wijze op de kaart. Voor Verleden Beleefd is ‘betekenisvol beleven’ van het Nijmeegse erfgoed de eerste essentie. Betekenisvol beleven is het ervaren, beleven en deelnemen van erfgoed en de Nijmeegse geschiedenis, zonder voorbij te gaan aan de inhoud. Dit is een van de essenties van Verleden Beleefd; beleving gekoppeld aan inhoud. We willen innovatieve samenwerkingen, cross-overs tussen de verschillende domeinen, waarbij ieder zijn kracht inzet: de een weet veel over de inhoud en de ander weet hoe ze verhalen kunnen laten beleven.

Bij het herdenken van de gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog proberen we bewoners en bezoekers steeds meer te betrekken. We streven er daarbij naar dat alle Nijmegenaren daar aan mee kunnen doen. Dit noemen we het 'participatieve herdenken', een vorm van zinvol beleven die van bezoekers vooral deelnemers maakt. Meelopen in de (XXL) Sunset March is hier een goed voorbeeld van. Bezoekers krijgen niet alleen informatie voorgeschoteld, maar ervaren en voelen wat vrijheid nou daadwerkelijk inhoudt. Daarmee krijgen de historische verhalen een relevantie voor ons leven van vandaag de dag.

2) Innovatieve samenwerkingen

Verleden Beleefd heeft als uitgangspunt dat erfgoedorganisaties samenwerken, met elkaar maar ook met

Zo kan er bijvoorbeeld worden samengewerkt met regiogemeenten, routeontwikkelaars en kunstenaars om een mooie themaroute te ontwikkelen voor de stad en/ of de regio. Tijdens evenementen als het Geschiedenisfestival of de Nijmeegse Winterweken werken partijen samen met de kunsten om diverse verhalen voor een breed publiek aantrekkelijk te maken, met bijvoorbeeld studenten en de Radboud Universiteit voor de verdieping van het programma en met (Nijmeegse) makers voor een knallende publiekstrekker.

partijen buiten het erfgoedveld. Het erfgoedveld heeft moeite om goed met elkaar samen te werken. Het gaat over elkaar vertrouwen en elkaar een rol gunnen. Wij willen samenwerking stimuleren die goed is voor het verhaal van Nijmegen en dus goed voor de stad.

Een van de instrumenten die we willen gaan inzetten om innovatieve samenwerking te stimuleren is subsidie. In de criteria voor het verlenen van subsidie nemen we op dat er moet worden samengewerkt met andere partijen. Dat kan binnen het erfgoedveld zijn, maar het sluit zeker ook de cultuursector niet uit.

3) Sector-overstijgend

We positioneren Nijmegen bewust als Oudste stad en bieden een gevarieerd programma voor verschillende soorten bezoekers. Voor de bezoeker die wil 'snuffelen' aan het Romeinse verhaal. Of de bezoeker die meer verdieping wil. We werken daarom samen aan de uitvoering van de citymarketingstrategie Old City Young Vibe en de uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie die nog in ontwikkeling is.

De Uitvoeringsstrategie van Citymarketing krijgt bijvoorbeeld inhoudelijke lading doordat we samen optrekken, bijvoorbeeld in de organisatie van de Romeinse Winterweken. We positioneren Nijmegen bewust als Oudste stad, en bieden een gevarieerd programma wat bezoekers de ruimte geeft even te 'snuffelen' aan het Romeinse verhaal, maar ook de mogelijkheid om de diepte in te gaan. De erfgoedinstellingen kunnen dan meeliften op de marketing die er al is en door de koppeling met bv straattheater ontstaat er een nieuw netwerk vol samenwerkingsmogelijkheden.

We werken samen bijvoorbeeld aan de uitvoering van de citymarketingstrategie Old City Young Vibe en de uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie die nog in ontwikkeling is. De Uitvoeringsstrategie van Citymarketing krijgt bijvoorbeeld inhoudelijke lading doordat we samen optrekken in de organisatie van de Romeinse Winterweken. We positioneren Nijmegen bewust als Oudste stad, en bieden een gevarieerd programma wat bezoekers de ruimte geeft even te 'snuffelen' aan het Romeinse verhaal. Daarnaast is er de mogelijkheid om de diepte in te gaan, voor wie dat wil. De erfgoedinstellingen kunnen dan meeliften op de marketing die er al is en door de koppeling met bv straattheater ontstaat er een nieuw netwerk vol samenwerkingsmogelijkheden.

Dergelijke koppelingen zijn ook te verzinnen voor bijvoorbeeld de Open Monumentendag die bijvoorbeeld aan de kunstnacht en/of de Big Draw gekoppeld kan worden. Dit zijn voorbeelden van samenwerkingen waar we naar zoeken.
Hierdoor zou een erfgoed-economie kunnen ontstaan, waarbij partijen en ondernemers ook steeds meer producten en merchandise ontwikkelen op basis van het historische verhaal van Nijmegen. Er komt steeds meer bewustzijn dat er kansen liggen voor erfgoed.

Erfgoed-basisinfrastructuur

We willen een sterke Erfgoed-basisinfrastructuur. Deze Erfgoed-basisinfrastructuur bestaat uit instellingen die als kartrekker fungeren en een innovatiever en creatiever karakter van het Nijmeegse verhaal laten zien. Instellingen die de Nijmeegse cultuurhistorie op basis van kennis en een cultuurhistorische collectie publiekstoegankelijk maken, rekenen we tot de Erfgoed Basisinfrastructuur. De gemeente bepaalt in de subsidieregeling wie in de Erfgoed-basisinfrastructuur zitten.

De partijen in de Erfgoed-basisinfrastructuur hebben een belangrijke rol als kartrekkers van de verschillende activiteiten en in het bereiken van een breed publiek. Bijvoorbeeld door als poort naar de stad of de

omgeving te fungeren. Of door activiteiten naar zich toe te trekken, waar ook andere partijen op mee kunnen liften. De partijen uit de Erfgoed-basisinfrastructuur moeten daarbij ook de ruimte geven aan alle partijen in het erfgoedveld en eventuele andere samenwerkingspartners om een rol te kunnen pakken en mee te doen.

De partijen in de Erfgoed-basisinfrastructuur krijgen dus een belangrijke rol:

- ze zijn kartrekkers van de verschillende activiteiten en in het bereiken van een breed publiek,
- zijn partners voor ons voor extra activiteiten, waar ook andere partijen op mee kunnen liften,
- moeten de ruimte geven aan alle partijen in het erfgoedveld en eventuele andere samenwerkingspartners om een rol te kunnen pakken en mee te doen.

Visualisatievisie: visualisaties in de openbare ruimte

"Ook maken we een visie voor visualisatie van erfgoed in de openbare ruimte." Coalitieprogramma 'Ons Nijmegen. Stad van iedereen' 2022-2026

In feite is Verleden Beleefd onze totale visie op het beleefbaar maken, het visualiseren van de verhalen van de stad. De visualisaties in de openbare ruimte verdienen extra aandacht en hiervoor stellen we de volgende kaders vast:

Een visualisatie is het verbeelden van het Nijmeegse erfgoed op verschillende manieren. Het kan gaan om de verbeelding van een verhaal, maar ook om een vertaling van een stuk uit een collectie. Een visualisatie geeft het verhaal, een plek in de stad of een stuk uit een collectie altijd een nieuwe betekenis voor de ervaring van het verhaal (of plek, etc) vandaag de dag.
Deze verbeelding kan in de openbare ruimte een fysiek gestalte krijgen, maar kan ook met digitale middelen worden gerealiseerd. Daarnaast bestaan er incidentele activiteiten en evenementen, zoals het Geschiedenisfestival, een Limesfestival, de Open Monumentendag, Archeologiedagen, tentoonstellingen etc. Wij denken dat een mix van structurele en incidentele verhalen het beste de gelaagde historie van Nijmegen voor een breed publiek onder de aandacht brengt.

Ook hier beginnen we niet met een leeg vel papier: er zijn al diverse informatieborden, kunstwerken en andere visualisaties in de stad. Niet alle visualisaties zijn nu nog even duidelijk. De context is niet bekend (meer) of de verhalen zijn door voortschrijdend inzicht veranderd. Daarom moeten we beginnen met een onderzoek naar de bestaande kunstwerken, informatieborden en andere visualisaties in de openbare ruimte.
Aan de bestaande visualisaties willen we bij (toekomstige) projecten visualisaties toevoegen om het verhaal van de plek beleefbaar te maken in de openbare ruimte. Op heel veel plaatsten zijn de tijdslagen letterlijk gelaagd in het landschap.
We zoeken per gebied uit wat kansrijke visualisaties zijn. Veelal zullen deze visualisaties locatie gebonden zijn. De verbeeldingen van het verhaal op die plek, geeft die plek extra betekenis. Het draagt bij aan het begrip van de bewoners en daarmee aan de verbinding van bewoners met hun wijk. Daarom is het ook zo belangrijk om die verhalen daar te vertellen waar het past, gevonden is of heeft plaatsgevonden.
Deze inventarisatie en de verder uitwerking wordt een onderdeel van de Omgevingsvisie van Nijmegen.

We betrekken de bewoners bij het ontwerpen van nieuwe visualisaties in hun buurt. Niet alleen omdat dit passend is in de geest van het Verdrag van Faro of de, nog in te voeren, Omgevingswet, maar ook omdat bewoners vaak de gebruikers zijn van de plek waar een visualisatie komt te staan. Door hen te betrekken in het proces en hen daar een stem in te geven ontstaat er verbinding met die plek en het gevoel ergens thuis te horen. Het gaat om hun wijk, hun geschiedenis en bewoners voelen daarmee dat zij daar deel van uit maken.
Een visualisatie moet ook 'begrepen' worden door de bewoners. Daarvoor is het nodig om ondubbelzinnige,

duidelijke en goed zichtbare visualisaties te maken. Door bewoners bij het proces te betrekken komt er iets tot stand dat bewoners begrijpen en waarbij ze zich betrokken voelen.

We zetten waar mogelijk materiaal in, dat op die locatie gevonden is bij de visualisatie van het verhaal. Ons archeologisch depot herbergt heel veel vondsten, die we veel liever laten zien in op de plek waar ze gevonden zijn. Een selectie van deze vondsten kan worden ingezet om het verhaal met authentieke materialen kracht bij te zetten.

Dit geldt ook voor nieuw (archeologisch) onderzoek en voor de uitkomsten oud archeologisch onderzoek. Bij nieuw archeologisch onderzoek bekijkt het Bevoegd gezag met de archeologisch projectleider en de opdrachtgever op welke wijze het publiek wordt betrokken bij de opgraving en tijdens de opgraving en de uitwerking onderzoeken we of de vondsten leiden tot een visualisatie op de plaats van de opgraving. Bij de uitwerking van het oud onderzoek presenteren we de resultaten niet alleen in wetenschappelijke rapporten, maar zorgen we juist ook voor publieksvriendelijke presentaties.

Educatie

Erfgoed is voor iedereen: het begint bij het onderwijs. Wij willen dat iedere Nijmeegse leerling kennis heeft opgedaan over het verleden van de stad en minimaal één museum of locatie moet heeft bezocht voor ze de basisschool verlaten. Daarmee vormen ze de jonge ambassadeurs voor het erfgoed van de stad.
De sleutel tot een goede samenwerking is volgens ons een educatienetwerk, waarin de educatoren van de verschillende partijen bij elkaar komen en het aanbod op elkaar afstemmen. Ook de kwaliteit van het aanbod kan hierdoor verbeterd worden.

Immaterieel erfgoed

Immaterieel erfgoed is het erfgoed dat bestaat uit gebruiken, rituelen, feesten. Het is veel meer dan alleen de het beroep van de molenaar in zijn molen of de klompenmaker. Het gaat ook om verhalen die verteld worden, liederen die gezongen worden, dialecten die gesproken worden, dansen die uitgevoerd worden, enzovoort.
Immaterieel erfgoed geeft mensen een gevoel van identiteit en continuïteit; bijvoorbeeld door feesten of activiteiten die jaarlijks worden georganiseerden. Het geeft mensen het gevoel ergens bij te horen of deel van uit te maken. Dat geldt voor de organisatoren en de beoefenaars van dergelijke activiteiten, maar ook voor de bezoekers van activiteiten. Immaterieel erfgoed is van belang voor het gevoel van cohesie in Nijmegen.

De beoefenaars zijn de experts en vooral ook de eigenaars van het immateriële erfgoed. Dat bleek ook al tijdens de derde inspiratie sessie. Het eigenaarschap en expertise ligt dan ook bij de beoefenaars. Het beleid wat betreft immaterieel Erfgoed zou er vooral op gericht moeten zijn om het ruimte te bieden om behouden te blijven, maar ook om zich te kunnen ontwikkelen. In tegenstelling tot materieel Erfgoed is immaterieel Erfgoed dynamisch; het verandert gaandeweg, past zich gaandeweg aan aan de omstandigheden. Denk aan bijvoorbeeld roetveegpiet in plaats van Zwarte Piet. Dit dynamische aspect zorgt er niet alleen voor dat een traditie niet verdwijnt, maar ook dat het voor meer mensen toegankelijk wordt.

We hebben in elk geval drie grote immaterieel erfgoed-evenementen: De 4Daagse, Carnaval en Sinterklaas. De 4Daagse worden al op andere manieren gefinancierd en zal dus buiten de regeling vallen.

Carnaval komt voort uit ons katholieke verleden. De viering van carnaval is daarmee onderdeel van onze identiteit. De viering van sinterklaas is geïntroduceerd door Theophanu, een byzantijnse prinses en de vrouw van keizer Otto II. Haar zoon Otto III richtte ter ere van haar de Nicolaaskapel op in wat nu het Valkhofpark is.

Deze twee grote evenementen van immaterieel erfgoed zijn dusdanig van belang voor Nijmegen dat we deze we financieel ondersteunen.

Uitvoeringsagenda 2024 - 2025

Opzetten Erfgoedsubsidiehuis per 1 januari 2024

Het Erfgoed Subsidiehuis zetten we op vanuit de eerder geformuleerde beleidsuitgangspunten en essenties. Het doel van de subsidies is een ‘stevige’ Erfgoed-basisinfrastructuur van organisaties die een grote rol hebben bij het Nijmeegse verhaal, mogelijkheden voor organisaties om in te springen op de beleidsdoeleinden en projecten van de gemeente, eigen innovatieve projecten te ontplooien en uiteindelijk het Verhaal van Nijmegen door middel van verbeeldingen, informatiedeling of evenementen voor iedereen toegankelijk te maken.

De vorm van de subsidie is afhankelijk van het doel dat we voor ogen hebben. Exploitatie is nooit een doel op zich, dus welke redenen zijn er om een bepaalde subsidie (wij willen dat zij bestaan) te rechtvaardigen. De organisaties waarvan de gemeente vindt dat zij in de Erfgoed-basisinfrastructuur horen, moeten de ruimte krijgen om te handelen. In die gevallen is een basale, sobere exploitatiesubsidie gerechtvaardigd.

We maken onderscheid in verschillende subsidies, er zal een basis moeten zijn voor een aantal partijen om te kunnen bestaan, daarnaast is voorwaarde voor extra subsidie dat plannen, projecten en dus aanvragen voldoen aan de essenties betekenisvol beleven, innovatief samenwerken en sector-overstijgend. De regels komen in een separate subsidieregeling. Voor de vuist genomen zullen de volgende subsidies worden uitgewerkt.

(Meerjaren) exploitatiesubsidie
Betreft een exploitatiesubsidie voor de organisaties die tot de Erfgoed-basisinfrastructuur horen.

- Meerjarige exploitatie subsidie
- De gemeente bepaalt wie tot de EBI horen
- Alleen voor organisaties die geen subsidie uit andere gemeentelijke budgetten ontvangen of op een andere manier van structurele inkomsten zijn voorzien.

Project subsidies
Subsidie voor waardevolle projecten en projecten in opdracht van de gemeente

- Mag in combinatie met exploitatie subsidie
- Er mogen meerdere projecten per jaar uitgevoerd worden
- Projecten moeten in samenwerking met andere partijen uitgevoerd worden.
- Projecten kennen een innovatief karakter of horen bij het Nijmeegse immaterieel erfgoed.

Waarderingssubsidie
Voor kleine zelfstandige culturele/erfgoed-organisaties die belangrijke activiteiten voor het gehele Nijmeegse erfgoed ontplooien.

- Jaarlijkse subsidie
- Eenmaal per jaar aan te vragen
- Maximaal € 5.000,- per keer

Aanjaagfonds
Voor beginnende en nieuwe initiatieven

- Kan het hele jaar door aangevraagd worden
- Gericht op vernieuwende initiatieven

Deze kaders worden uitgewerkt in een subsidieregeling die begin januari 2024 zal worden vastgesteld. De

subsidieregeling Verleden Beleefd zal uitgewerkt worden op basis van de essenties en het kader geschetst in dit beleid.
Bij de financiering van de cultuursector is de onderschrijving van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit een subsidievoorwaarde (sinds 2021).

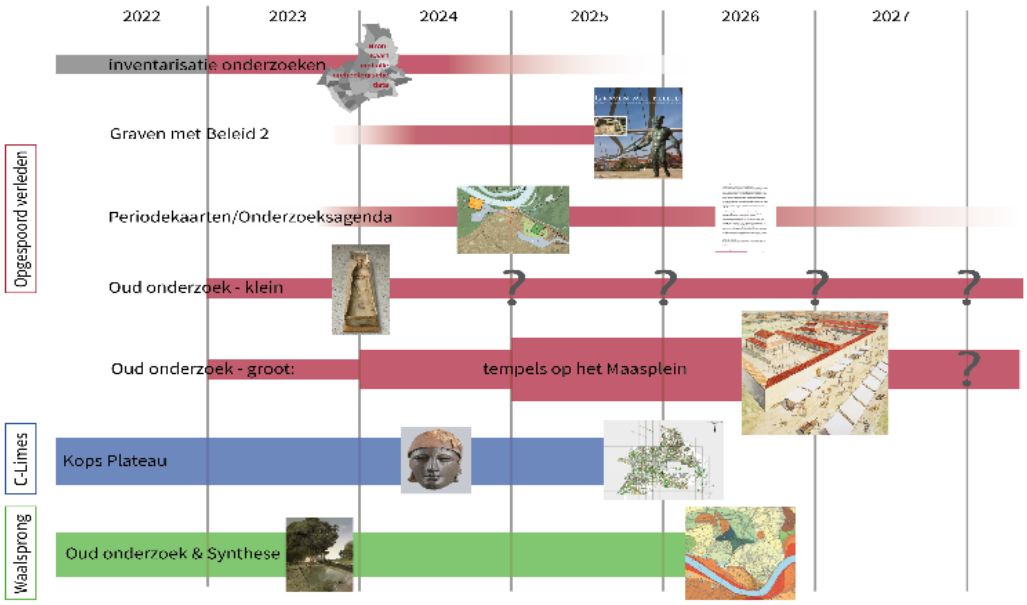
Visualisaties in de openbare ruimte in de actualisatie Omgevingsvisie 2024

We zullen de bestaande informatieborden, kunstwerken en visualisaties inventariseren, bekijken of we die nu nog geslaagd vinden of wat er nodig is om de bestaande visualisaties beleefbaar te maken en eventueel opnieuw te koppelen aan het verhaal van de stad.

We zoeken per gebied uit wat kansrijke visualisaties zijn. Veelal zullen deze visualisaties locatie gebonden zijn. De Verbeeldingen van het verhaal op die plek, geeft die plek extra betekenis. Het draagt bij aan het begrip van de bewoners en daarmee aan de verbinding van bewoners met hun wijk. Daarom is het ook zo belangrijk om die verhalen daar te vertellen waar het past, gevonden is of heeft plaatsgevonden. Visualisaties moeten bij het gebied passen en dat betekent dat er in sommige gebieden een afweging gemaakt zal moeten. Welk verhaal willen we hier vertellen? Over welke periode van de geschiedenis moet het hier gaan? Er zijn expliciete en subtiele visualisaties mogelijk. Fysiek in de openbare ruimte of bijvoorbeeld online als digitale visualisatie.

We presenteren de uitkomsten van de inventarisatie op de **kaart van Nijmegen** met daarop de geslaagde verbeeldingen, de verbeeldingen die verbeterd kunnen worden, en lacunes waar nog iets moet komen, plus uitwerking. Deze kaart krijgt een plek in de nieuwe Omgevingsvisie.

Dit geldt ook voor nieuw (archeologisch) onderzoek en voor de uitkomsten oud archeologisch onderzoek.

Programma uitwerking oud archeologisch onderzoek.

Bij nieuw archeologisch onderzoek bekijkt het Bevoegd gezag met de archeologisch projectleider en de opdrachtgever op welke wijze het publiek wordt betrokken bij de opgraving en tijdens de opgraving en de uitwerking onderzoeken we of de vondsten leiden tot een visualisatie op de plaats van de opgraving.

Bij de uitwerking van het oud onderzoek presenteren we de resultaten niet alleen in wetenschappelijke rapporten, maar zorgen we juist ook voor publieksvriendelijke presentaties.

Educatienetwerk

In het educatienetwerk gaan de erfgoedorganisaties op een productieve wijze samenwerken. Daarvoor is een kartrekker nodig. De volgende opdracht ligt op tafel:

Het inrichten en onderhouden van het educatienetwerk in het Rijk van Nijmegen, met daarbij:

- Het gezamenlijk ontwikkelen van een samenhangende leerlijn, op basis van het verhaal van Nijmegen in verbinding met de tien tijdvakken (in het bijzonder de Romeinse tijd, de Middeleeuwen en de verhalen van Tweede Wereldoorlog en vrijheid).
- Het uitdragen van deze leerlijn, al dan niet via Cultuur en school
- Bijdragen aan een kwaliteitsimpuls, bv vrijwilligers opleiden, materiaal uniformeren

Deze Leerlijn is een op zichzelf staande leerlijn, gekoppeld aan de tijdvakken van het huidige geschiedenisonderwijs.

Adopteer een (archeologisch) monument, pilot 2024-2025

Om de archeologische vindsplaatsen beter op de kaart te zetten dagen we scholen uit een archeologisch monument vlakbij de school te adopteren. We starten met een pilot voor de Romeinse vindplaatsen. Het doel van het adoptieproject *Adopteer een archeologisch monument!* is om zoveel mogelijk basisscholen in Nijmegen actief te betrekken bij het rijke Romeinse bodemarchief van de stad, zowel in situ, in depot als in musea. Dit wordt bereikt door scholen een duurzame educatieve relatie aan te laten gaan met een specifiek archeologisch monument. Hierdoor worden leerlingen bewust gemaakt van hun erfgoed en worden ze ambassadeurs van de unieke Romeinse geschiedenis en archeologie van Nijmegen.

Immaterieel erfgoed inventarisatie

In de eerste plaats gaan we het Nijmeegse immateriële erfgoed inventariseren en we stellen vast wat we onder immaterieel erfgoed verstaan. Soms is is er een verbinding met specifieke locaties. Zo is de Via Gladiola onlosmakelijk verbonden met de 4-daagse en vindt de Sunset March elke avond plaats op stadsbrug De Oversteek. Plekken die verbonden zijn met immaterieel erfgoed krijgen hierdoor extra betekenis en waarde.

Na deze inventarisatie kijken we waar we de eerste stappen kunnen zetten in de ondersteuning van organisaties en beoefenaars die zich bezighouden met immaterieel erfgoed.

Afsluitend gaan we kijken om waar mogelijk het immaterieel erfgoed toegankelijk te maken voor iedereen.

We blijven elkaar inspireren

Daarnaast blijven we inspiratiebijeenkomsten met het hele veld organiseren. De inspiratiesessies die leidden tot het voorliggend beleid, hadden als bijvangst dat er verbindingen werden gesmeed en dat er goede gesprekken op gang kwamen. We willen partijen blijven prikkelen en gesprekken voeren over voorbeelden.